

Joanna Kierul-Cieślak

O potrzebie kultury języka

Język jest podstawowym sposobem komunikacji międzyludzkiej, jak i narzędziem myślenia i poznawania świata. Za jego pomocą przekazujemy informacje, wyrażamy emocje i uczucia, oddziałujemy na innych. Język może tworzyć nową rzeczywistość w utworach literackich, może wzruszać i wywoływać uczucia estetyczne, potrafi opisać sam siebie, np. na lekcjach gramatyki. Język jest pośrednikiem między nami a światem zewnętrznym, pozwala poznawać i interpretować rzeczywistość obecną, a także przeszłość. Tak różnorodne funkcje języka, jakie spełnia w życiu jednostki i społeczeństwa, przemawiają za tym, aby dbać o jego poprawność, dążyć do doskonalenia jego sprawności.

Dbłość o poprawność mowy ojczystej wiąże się nie tylko z edukacją polonistyczną. Kształtowanie językowego piękna wymaga holistycznych działań wszystkich nauczycieli. Zatem, na każdym przedmiocie, pedagodzy powinni zwracać uwagę na poprawność uczniowskich wypowiedzi. Tylko wspólna praca nauczycieli może dać pożądane rezultaty. Toteż matematyk, fizyk, geograf czy chemik powinien zwracać uwagę na poprawność wypowiedzi swoich uczniów. Wymaga to oczywiście dużej samodyscypliny, by przekazując treści programowe, rozmawiając z dziećmi i słuchając ich, nie zapomnieć o najważniejszym – o poprawności językowej.

Czym w takim razie jest poprawność i sprawność językowa? Najogólniej rzecz ujmując jest to umiejętność polegająca na używaniu każdego elementu języka zgodnie z przyjętymi normami. Jeżeli użytkownik taką umiejętność posiada, to konstruuje mówiony lub pisany tekst językowy nie naruszając tych norm.

Obecnie w Polsce możemy zauważyć, że inteligencja wielopokoleniowa zwłaszcza humanistyczna stała się autorytetem kulturalnym w zakresie języka – Jan Miodek, Jerzy Bralczyk, Andrzej Markowski, Witold Doroszewski, Walery Pisarek. Na polszczyznę silnie oddziałują dziś także dziennikarze, jednak ich język nie zawsze może być uznawany za wzorzec. Mimo że niektóre formy używane przez nich cieszą się popularnością, to jednak nie są poprawne, gdyż naruszają kryteria językowe.

Jako nauczyciele powinniśmy w szczególności sposób dbać o kulturę słowa, która jest narzędziem naszej

pracy. Poprawność językowa – umiejętność ta jest niezbędna, by dobrze napisać egzamin ósmoklasisty czy egzamin maturalny. Podstawą sukcesu będzie bogaty zestaw słownictwa, swoboda w operowaniu obowiązującymi strukturami gramatycznymi oraz odpowiednia znajomość zwrotów umożliwiających adekwatną reakcję językową.

Aby doskonalić i rozwijać poprawność językową uczniów nauczyciel może i powinien korzystać z różnych metod. Sprzyjają temu nowe technologie. W aplikacji Quizlet można tworzyć własne zestawy fiszek lub korzystać z tych, które już zostały przygotowane przez różne wydawnictwa. Kahoot to kolejna aplikacja, z którą uczniowie chętnie się uczą gramatyki. Skutecznym sposobem przy powtarzaniu zagadnień językowych jest metoda odwróconej lekcji. Zamiast powtarzać lub wprowadzać nowe zagadnienia językowe (ale nie tylko), prosimy na lekcji uczniów, aby zapoznali się z nim w domu, a w klasie przeprowadzamy ćwiczenia – czyli odwrotnie niż w tradycyjnym procesie nauczania. Metoda stacji tematycznych to ciekawy sposób pracy nad doskonaleniem poprawności językowej. W klasie przygotowujemy kilka stacji, a w nich minimum po dwa zadania. Kolejność podchodzenia do stanowisk jest dowolna, dlatego też uczniowie „krążą”, mierząc się z kolejnymi ćwiczeniami. Można też przygotować stacje fakultatywne. Ostatnia z nich jest kontrolną – tam uczniowie sprawdzają poprawność wykonania pracy. Oczywiście, każda grupa rozwiązuje zadania w swoim tempie, korzystając przy tym z własnych notatek oraz pomocy nauczyciela, do którego odwołuje się jako do eksperta.

Od ponad 20 lat jestem egzaminatorem egzaminu ósmoklasisty oraz egzaminu maturalnego w zakresie języka polskiego, mam więc okazję dokładnie przyjrzeć się językowi, jakim posługuje się młodzież. Muszę przyznać, że z roku na rok obserwuję coraz większe problemy uczniów z poprawnym posługiwaniem się mową ojczystą. Ubożeje słownictwo, w swoich wypowiedziach literackich często młodzi ludzie używają słownictwa potocznego lub młodzieżowej gwary. A przecież uczniowie kończący szkołę podstawową powinni posługiwać się słownictwem w ramach różnych obszarów tematycznych, określonych w podstawie programowej.

Co roku, po zakończonej sesji egzaminacyjnej, dokonywana jest ewaluacja, z której dowiadujemy się z czym uczniowie kończący szkołę podstawową mają największe problemy w zakresie języka polskiego. Egzamin przeprowadzony w 2023 roku wykazał, że ósmoklasiści mieli problemy z zadaniami z zakresu kształcenia językowego (poprawne stopniowanie przysłówków, zapis partykuły „nie”), praktycznym stosowaniem zasad ortografii i interpunkcji oraz poprawnością językową w dłuższych wypowiedziach (rozprawka, opowiadanie).

Trzeba na co dzień mieć świadomość, że praca nad poprawnością językową jest wpisana w obowiązki

każdego nauczyciela, nie tylko polonisty, dla którego język ojczysty jest wartością nadrzędną. Jest częścią dziedzictwa kulturowego narodu, dlatego należy go chronić przed ubożeniem, zaśmiecaniem i dbać o jego piękno.

Joanna Kierul-Cieślak

Nauczyciel języka polskiego w Szkole Podstawowej nr 4 w Słupsku, doradca metodyczny w zakresie języka polskiego w Pomorskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku. Egzaminator egzaminu ósmoklasisty oraz egzaminu maturalnego w zakresie języka polskiego.

dr Kinga Mielczarek

Tutoring w Klasach Patronackich

W listopadzie 2023 roku odbyła się uroczystość podpisania *Umowy patronackiej pomiędzy II Liceum Ogólnokształcącym im. Adama Mickiewicza w Słupsku, reprezentowanym przez dyrektora Mariusza Domańskiego, Szkołą Podstawową nr 3 im. Janusza Korczaka w Słupsku, reprezentowaną przez dyrektorkę Marzenę Wolską oraz Szkołą Podstawową nr 8 im. Żołnierzy Armii Krajowej w Słupsku – reprezentowaną przez dyrektorkę Martę Dyjas.*

Umowę partnerską podpisano w obecności wiceprezydentki miasta Słupska **Marty Makuch**, wiceprezydenta miasta Słupska **Marka Golińskiego** oraz **Anny Sadlak** – Dyrektorki Wydziału Edukacji. Goście podkreślali innowacyjność przedsięwzięcia, zwracając uwagę na nową jakość edukacji w polskiej szkole oraz budowanie nowych relacji tak ważnych we współczesnym świecie.

Szkoły postanowiły podjąć współpracę w ramach *Klasy Patronackiej*, której celem będzie objęcie klasy ósmej i siódmej opieką i wsparciem procesu kształce-

nia oraz upowszechnianie wśród uczniów umiejętności matematyczno-przyrodniczych, ze szczególnym uwzględnieniem wiedzy teoretycznej i praktycznej w myśl zasady uczenia przez działanie. Rozwijanie kompetencji matematyczno-przyrodniczych sprzyja naukowemu poznawaniu świata oraz rozwiązywaniu problemów wynikających z codziennych sytuacji. Uczestnictwo młodzieży szkoły podstawowej w podjętych działaniach umożliwi uczniom objętym opieką *Klasy Patronackiej* efektywne wykorzystanie zdobytej wiedzy w dalszym etapie kształcenia.

dr Kinga Mielczarek

Koordynatorka Klasy patronackiej, nauczycielka języka polskiego w II Liceum Ogólnokształcącym im. Adama Mickiewicza w Słupsku, doradczyni metodyczna nauczycieli języka polskiego szkół ponadpodstawowych w Pomorskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku.